

A szerb populista demokrácia és a kisebbségek

Szerbia történelmében a szerb nép többször is elvesztette a hagyományos értelemben értelmezett politikai, gazdasági és katonai elitjét (önálló, több száz éves hagyományokkal rendelkező értelmisége sohasem volt). Meglehet, hogy a szerbek először a sorsdöntő rigómezei ütközetben vesztették el a katonai elitjük jelentős részét. Akkor még azonban nem vesztett el az egész államirányító és a vezető nemesi osztály. Csak jóval később, amikor török vazallussá lettek, vesztett ki a nemesi osztály. Amikor ugyanis Timurlenk (Tamerlán) és Hulegin tatár-mongol seregei megtámadták a török-oszmán birodalmat Kis-Ázsiában, a mai Ankarához közelében, teljes létszámban fel kellett vonulnia a vazallusi viszonyban lévő szerb nemességnek. Az ütközetben a szerb nemesség az utolsó szálig odaveszett, kipusztult. *Azóta a szerbeknek nincs fejlődő, megújulásra képes hagyománya.* Nem erénynek, hanem a szellemi meddőség és tehetlenség jelképének tekinthető, hogy a szerbek alkotóképességéből csak annyira tellett, hogy Belgrád kellős közepén 1500 év után a konstantinápolyi Hagia Sophia székesegyház, bazilika másolatát voltak képesek felépíteni. A modern építőipari technika segített, a kultúra azonban mumifikálódott.

A szerb történelem az állami és politikai eszme apró darabjaira tört tükörré emlékeztet. Alakot nem mutat, csak szilánkok vannak. Voltak újabb próbálkozások az elit újbóli létrehozására, főleg a XIX. század második és a XX. első felében. Minden esetben, mint utólag kiderült, korszerűtlen próbálkozások maradtak. A szerb elit utolsóinak tekinthető megsemmisülésének a kegyelemdöfést nem Josip Broz Tito adta meg (mint ahogyan azt a szerbek magukról állítják), hanem maga Milošević a maga megjelenésével és letűnésével. Vele együtt ismét célját veszített lett a szerb állami és politikai gondolat, zűrzavarossá vált a politikai közgondolkodás is, és vele együtt a cselekvőképesség.

A mai társadalmi és államigazgatási elit fogalma gyökerestül megváltozott. A mai elit lényege a politikai (államigazgatási és pártirányítási), katonai és gazdasági vezetői pozíciók közötti szoros átjárhatósági lehetőségeket jelenti. A mindenkori helyzet-től függően egy és ugyanazon személyek hol itt, hol ott jelennek meg, mivelhogy e tevékenységek ma már tökéletes egységet alkotnak.

A szerb katonai elit 1990–2010 között teljesen megsemmisült. Sem a dicső múlt, sem a romhalmaz jelenre, sem a biztató jövőre nincs miért hivatkozni. A szerb vállalkozói rétegnek nincs még belső kapcsolata sem önmagával. Korszerűen termelni, sem kereskedni, sem szolgáltatni nem tud. Sejtelve sincs arról, mi történik a világgazdasági termelési, kereskedelmi és pénzügyi életben. A ± 0-tól alig távolodott el. Felemelkedése olyan ingatag lábakon áll, hogy bármikor ismét semmivé válhat. A vállalkozók túlnyomórészt közönséges köztörvényes bűnözők voltak. A külföld szemében korrumpáltak. Maffiózók. A szerb államigazgatási vezetőség, a politikai pártok és civil szervezetek (ami hagyományosan a politikai elitet képezte) ma nem tényezők. Cselekvésképtelenek. A törvényeket nem tisztelik. Anarchia van az országban. Még szomorúbb, hogy saját maguk sem tartják be a maguk alkotta törvényeket, jogszabályokat, viselkedési kódexeket. Senki sem tiszteli őket sem a népből, sem külföldön. Ez egy tekintély nélküli állam. Bár többé a szomszédai sem félnék tőle, nem szeretik, mert elzárkózik a jószomszédi viszonyok ápolásától. Nincs országépítő programja, de van nagyon-nagyon sok nacionalista-soviniszta-fasiszta „nemzetmentő” programja. S nemcsak a 150 párt gyártja e programokat, de a gazdasági vállalkozók és a csendőrök-rendőrök is. A rész-elit (vagyis külön-külön a politikai, katonai és gazdasági) nem is tekinthető ma már cselekvőképességű elitnek. Valójában a három együttvéve adja az elitet. Az egységében van az elit. A köztük lévő átjárha-

tóság legtöbb akadályja szinte megszűnt. Szabad kommunikáció áramlik köztük. Ugyanaz a személy hol az egyik, hol a másik pozícióban tűnik föl.

A „privatizáció” Szerbiában nem teremtette meg az új elit keletkezési lehetőségeit. Az elitet nemcsak a politikai pártok vezetősége képezi. Az államigazgatás önmagában többé nem is létezik. Megszámlálhatatlan függőségi viszonyban áll a társadalom más tényezőivel. A politikai hatalomnak nem kizárólagos birtokosa. A politikai hatalom sok tényező kezében van, amelyekkel azonban a szerb államigazgatásnak nincs kommunikációja. Ezért gyenge, haszontalan, élődi.

Szerbiában léteznek magányos politikusok, magányos gazdasági vállalkozók. *Köztük nincs kapcsolat, s nincs nemzetközi kapcsolatuk sem. Szerbiában nem valóságos és tevékeny, hanem fantom-elit van, amelytől nincs mit remélni.* Nincs hatalmi tekintély sem az állami közigazgatásban, sem a gazdasági társulásokban, sem a csendőrségben, rendőrségben, katonaságban. Mögötte nincs felelős államférfiú, állampolgár, a birodalom iránti felelős elit.

Mivel nem tudjuk, hogy Szerbiában milyen elit alakulhatna ki, Szerbia jövője ebből kifolyólag nagyon bizonytalan. (Tudják ezt a szerbek is.)

Nem tudhatjuk, milyen irányba fejlődik a demokrácia

A gyakorlati jelentősége az előzőeknek abban van, hogyha nem tudjuk, milyen az elit, azt sem tudhatjuk, milyen irányban fog fejlődni a demokrácia Szerbiában. Nagyon sok árnyalata, jellegzetessége és lehetősége van a demokráciának. Megvannak a helyi, nemzeti és nemzetközi sajátosságai is. A szerbiai kibontakozásról semmit sem lehet megsejteni. Bennünket, magyarokat azonban nagyon is érdekel, hogy mire képes Szerbia (néhányszor már lángba borította Európának ezt a részét). Mi a szándéka? Szándékához talál-e szövetségest? Elitje társadalomépítő-e, vagy sem? Most, hogy Szerbia „nagylelkűen” lehetővé tette a kisebbségi nemzeti tanácsok törvényesített létrejöttét, ezért érdemes részletesebben is elidőzni a szerbiai valóságban. Milyen „természetű” demokráciára számíthat a magyar kisebbség Szerbiában a következő évtizedben-évtizedekben, míg fel nem oldódik két-három európai régió között?

1) Az egész rendszer továbbra is a korrupció rémével fog viaskodni. A dúsgazdag maffiózó és köztörvényes bűnöző szerbek, akik azonban 1 vagy 100 dinárért jutottak termelő vagy kereskedelmi tőkéhez, túladnak majd a tőkén százszoros-ezerszeres áron és emigrálni fognak. A szerb állam korrumpáltsága ennek nem fog tudni ellenállni. Kisebbségi magyar nem lesz sem a dúsgazdagok, sem a megvesztegetettek között. (A horgosi Szalma család kiirtását nem pityipalkó, hanem szerb „menedzserek” és biznismenek rendelték meg. A bűnözés történetében ismeretlen, hogy három nemzedéket irtsanak ki. Intő példa lesz a temerini szerb „igazságszolgáltatás” is). Magyar többé Szerbiában, míg a szerbek lesznek hatalmon, sem gazdag, sem hatalmi ember nem akarhat lenni, és nem is lesz.

A mostani szerbiai demokrácia, sajnos, valóban a szerb nép valódi akaratát tükrözi és nem csupán a szerb nép nevében való kormányzásra szorítkozik a kisebbségekkel szemben. Ez azonban nem fogja kihúzni az államot a válságból. Éppen az a közvetlen demokráciára (a demokrácia népi jellegére) való hivatkozás a legveszélyesebb a demokrácia jövője szempontjából! Szerbiában a demokrácia tehát marad a politikum részéről populista!

2) Hogyan lehet magyar kisebbségként a közéletet élni az ilyen populista demokráciában?

A szerbek is tudják, hogy a nemzeti tanácsról szóló törvény fogyatékos és tökéletlen, még a titói időben megszerzett jogokat is csorbítja. A szerb céloknak most megfelel. A mód is, ahogy megalakították, rokonszenves a külföld szemében. Voltaképpen most már csak a szerb többség érdekeinek kedvez. Magyar szempontból, szándékosan *megkésve* alkották meg. Nem származik belőle már semmilyen gyakorlati haszon. Célja rossz, kétszínű, képmutató, és a jövőre nézve veszedelmes. (Nem a „maga idejében”, hanem évtizedekkel megkésve fogadták el.) A szerb nacionalizmus járta az ilyen törvények meghozatalában. A „helyzet magaslatán van”, céljai hosszú távúak, tartalmában bármikor üressé tehetők, kiüríthetők, kedvező alkalom esetén megszüntethetők, feleslegessé tehetők.

A szerbek tudják, hogyan lehet e törvény esetleges működtetését a többi törvény ösztözüével semlegesíteni. Művészetre emelték az időzítést:

fogyatékos jogalkotást jó időben jóként eladni. Mindig vannak, akik hisznek a szélhámoskodásnak. Amíg bebizonyosodik az ellenkezője, múlik a kisebbség számára kedvező idő és haszontalan időhúzásba fullad; elbajlódik önmagával. Különben is, a populista közhangulat még a törvény használható rendelkezéseit is mulékony hatásúvá teszi. A szerb köztisztviselők már előre lesik, hogyan lehet elszabotálni még azt a minimális hatékonyságot is, amit a látszatomokrácia nyújt. Vagy talán nem ezt látjuk Szabadkától kezdődően egészen le az al-dunai községi tisztviselőig? Csak egy cél lebeg a szemük előtt: az etnikailag tiszta szerb Szerbia.

Amit nem mond ki a törvény, a szándék, amely rejtve marad benne, nem végez el a kormányrendelet, a szerb községi tisztviselő magatartása és mulasztása elintézi, a mulasztás pedig mindig, minden esetben jelen van, és jövőmeghatározó tényező lesz. A populista demokráciában a helyi önkormányzatok és tisztviselők mulasztásaira biztosan lehet alapozni a nemzetiségi tanácsok tevékenységének a megbénítását; az egymásra mutogatás kártyáját mindig ki lehet játszani annak indokaként, hogy azért nem történik semmi a kisebbségi védelem területén, mert a kisebbségen belül nem jött létre megegyezés!

3) Mi a populista demokrácia?

A szerbiai magyar számára a demokrácia elválaszthatatlan a születési hely szeretetétől – és sajnos – a szerb nacionalizmus ebbe a méretbe zsugorítja; nem engedi kiteljesedni. A kisebbségi magyar nem örül annak, hogy éppen Szerbiában született és itt kell élnie. Szereti a születési helyét, ennek hagyományait, a szülői ház nyugalmát, az otthoni szokásokat és tárgyi emlékeket, a polgári nyugalmat. A szerbiai hazát mint államot, országot nem szereti. Hazaszeretetünk csonka. A szerbek számára viszont nincs más csak politikai hazaszeretet: államimádat, pravoszlávizmus, Szent Száva-i eszmeiség, a „legősbibb nép” nimbusza.

Már három évtizede, hogy a magyar azért nem érzi jól magát Szerbiában, mert törvényei nem hatnak ki saját jólétére, felemelkedésére. Tudja, hogy a politikai fondorlatok csupán szerb egyéni és közérdekeket szolgálnak. Az ország esetleges jólétére tett erőfeszítésekből a magyar kimarad. A törvény a magyar számára semmit nem jelent, nem hoz jobbulást, előmozdulást, hasznot, politi-

kai jogot. Olyannyira nem szereti Szerbiát, hogy most már könnyű szívvel hagyja el a születési helyét is. Kezdi felejteni szokásait, hagyományait, többé nem azonosul a tájjal sem. A faluja-városa lélektelen földdarabnak tűnik, elődei-ősei szokásait nyűgnek érzi, a vallással-egyházzal meghasonlik és kételkedik léleképítő erejében, mivel törvényei alkotásában nem vesz részt, és a szerbek nem tartják be – fél tőlük. Megvet mindent, amit a szerbiai közéletben tapasztal, csak a szűkkeblű szerb egoizmust tapasztalja. Rosszabb a helyzet, mint a Janus-arcú jugoszlávizmus alatt. A szerbek a nemzeti tanácsokról szóló törvénnyel nem vonták be a kisebbségeket Szerbia kormányzásába. A kormányzás elválaszthatatlan a politikai jogok egyetemes (mindenre kiterjedő) gyakorlásától, a közéleti szellemiség közös alakításától.

4) Elavult a populista demokráciának az a fogalma, hogy a szerb többség uralma abszolút Szerbiában: nemcsak túlnyomó, hanem ellenállhatatlan. Ebben és ilyen helyzetben kell ugyanis rádöbbenie a magyar kisebbségi polgárnak, hogy személyes jogait mint magányos egyén nem valósíthatja meg, hanem csakis egyesült csoportban közösségi jogként; magában egy alkotmányos közösségben. A közösségi jogok érvényesülését azonban a társadalom minden szintjén a szerb többség közvetlen politikai akarata teszi függővé és nemcsak a törvényhozó hatalom ilyen vagy olyan döntése.

A többség előjogaihoz nemcsak egy vagy két téren kell alkalmazkodni, hanem egyszerre minden téren. Viszont az előjogok valamennyien visszahatnak a kisebbség helyzetére. Ördögi körben mozgunk: a többség előjogaihoz kínos a kisebbség alkalmazkodása, de a többség erkölcsi uralmának is tartalmaznia kellene a kisebbség érdekeit, mert különben a kisebbség nem veti alá magát a törvényeknek, nem fogja tisztelni ezeket. Nos a szerb nép és politikai elit nincsen ilyen közérkölcsei szinten, hogy ezt felfogja. Ennek szüksége nem hatolt be az élet legapróbb szokásaiba is.

Rengeteg időt fognak még a többségi szerbek és kisebbségi magyarok elpocsékolni, amíg ezt az alapigazságot elfogadják. Politikai harcban állnak egymással. A hatalom nem lesz törvényesnek tűnő a kisebbségi magyarok szemében, pedig a hatalomnak legjobban arra van szüksége, hogy törvényesnek tűnjön, és tartós legyen. Ne kelljen semmilyen erőszakot alkalmaznia a kisebbséggel

szemben, ne kelljen kikényszeríteni az engedelmességet, hanem tisztelettel fogadják el és alkalmazkodjanak hozzá. A szerb társadalom a nemzeti kérdésre pazarolja a legtöbb időt, holott azt gazdaságfejlesztő erőfeszítésre használhatná fel. A magyar kisebbség (de a többi is) reménytelenül próbálja maga mellé állítani és megértésre bírni a szerbeket.

A szerb többség és előjogai szempontjából ez a meg nem értés veszélyes és gyászos volt idáig; a jövőben is az maradhat. Szerbia politikai helyzete tartósan ingatag maradhat. A szerb populista teljhatalom veszélyes, mert nem vesz tudomást arról, hogy Szerbia nemcsak most, de a jövőben is soknemzetiségű ország marad. Nem lesz szabad ország, ha erről nem vesz tudomást, s nem épít be önmagába akadályt; nem fogja vissza magát, nem mérsékeli végre önmagát, hogy végre megszabaduljon a készültségi állapot kényszerképzetétől. A populista demokrácia is lehet zsarnokság. Különösen itt Szerbiában. S mindaddig, amíg így lesz, nem szűnik meg a vele szembeni passzív ellenállás: a kivándorlás, az utódok, a gyermekek vállalásának a megtagadása.

Lehet a törvényekben biztosíték, de ha a szerb nacionalizmussal áthatott népnek nincs mindenkor kinyújtott baráti jobbj, mi zsarnokságban fogunk élni. A zsarnokság ellen nem ér semmit a skupštinában, a bíróságon vagy a kormánynál tiltakozni, vagy fellebezni. Az igazi biztosíték a zsarnokság ellen a szerb nép populista demokráciáról alkotott nézeteinek a felszámolása; a populista politikának a megtagadása. Magyarán: a politikának nemcsak a szerb nép érdekeit kell szem előtt tartani, de a kisebbségei érdekeit is (annál is inkább, mert várható új kisebbségek megjelenése már a közeljövőben).

5) A kisebbségek elnyomását a populista demokráciában törvényes úton mint csempészárut kínálja a többségi nép zsarnoksága. Ha a törvényhozó olyan törvényt hoz, amely „lent” a községekben a jogokat csupán „lebegteti”, de nem kéri számon érvényesülésüket a törvény szigorával a tisztségviselőktől és a korrupcióra mindig kész szerb tisztségviselőktől, akkor mi még nagyon sokáig zsarnokságban fogunk élni.

6) A szerb társadalomban nincs olyan elit, amely a kisebbségi közösségben ne látna idegen testet, veszélyt az ország számára. A szerb állami

és politikai közgondolkodás is a zsarnokság rabja. Ma nincs szerb államférfi vagy politikus, aki bátran kiállna a kisebbségi közösségek mellett; ne lenne ambivalens a magatartása a kisebbségekkel szemben. Kijelentéseik mindig kétértelműen értelmezhetők. Különböző sorsközösséget vállalnak a többséggel és kisebbséggel. Számukra ismeretlen a többségi nép etnikai alapon történő bűncselekménye. Nemzetállami ideológiával áthatottak. A kisebbségi jogokban a nemzetközi közvélemény hatására, a szerb nép „pillanatnyi gyengesége” kárára kicsikart különleges kiváltságokat látnak. Így van ez különösen a magyar többségű községek esetében. Fel sem tudják fogni és nem tudják elfogadni természetes állapotnak, hogy itt magyar kisebbséghez tartozó egyéneknek és településeknek a saját rendjük és szokásaik szerint kell szervezniük életüket. Az autonómia fogalma számukra homályos. Középkori maradiságot látnak benne. Kizárólagosan a belgrádi központosság hívei. Rögeszmésen ragaszkodnak a központi hatalom erősítéséhez. Ugyanakkor a helyi önkormányzati anarchiának nem tudnak gátat vetni semmiben, így a kisebbségekkel szembeni önkényeskedés területén sem.

A szerb elitnek mély eszmei meggyőződése, hogy a kisebbségeknek semmilyen szinten nem kell nyújtani támogatást. Érzéketlen a központi hatalom parancsszavára, és enélkül is „lent” a községekben anarchia van. A magyar kisebbség csak morzsákat kap abból vissza, amit adóban ad a szerb államnak. Igazából és valójában minden politikai jog a kisebbségi kérdésekben a központi hatalomnál maradt továbbra is. A hivatlan és meghívott atyáskodás nemcsak jelen van mint csempészárú a törvényalkotásban, hanem még hatékonyabbá lesz azáltal, hogy megbénítja a törvény erejét a végrehajtó hatalomnál.

7) Wright Mills amerikai politikai szociológus arról ír, hogy „a magasabb rendű erkölcstelenség köre nem szűkíthető le a szoros értelemben vett politikai síkra!” Ez a megállapítás különösen érvényes Szerbiára a kisebbségi kérdésben. Nem igaz, hogy csak néhány forrófejű, elvakult szerb húzza rossz irányba a szerb nemzeti programot. A politikai rendszer nem nyugszik egészséges morális alapokon. Intézményei eszmeileg korrupáltak, értékrendszerük ingázik. Mills azt is mondja, hogy a politikai korrupció az általános erkölcstelenségnek

csak az egyik oldala; az erkölcsi érzék mai színvonalát nem egyszerűen egyes korrupst egyének erkölcsisége határozza meg.

A magasabb rendű erkölcstelenség a szerb elit szerves ismérve; a szerb „népi jellem” jellegzetes vonása pedig nemcsak az, hogy beletörődik ebbe az erkölcstelenségbe, hanem természetesnek, sajátjának érzi a többi európai nép által tisztelt értékek kijátszását, elutasítását. *Ma a legnagyobb romlottság a szerb társadalomban abban nyilvánul meg, hogy a gazdasági vállalkozók természetesnek tekintik, hogy szerb nemzetiségűek csak szerbvel létesítenek munkaviszonyt, adnak munkalehetőséget.*

Válsághelyzetben csak a szerbet tartják meg, a magyart (ha van még) elbocsátják. Magyar kerül elsősorban, s néha kizárólag arra a listára, amelyen azok szerepelnek, akiktől jelképesen a szerb társadalom is, és nemcsak a vállalkozó – meg akar szabadulni. Az, hogy a vállalkozóknak nincs erkölcsi felelősségérzetük, nem az ő magánügyük. Ezek a viszonyok sohasem lehetnek személyesek egy soknemzetiségű társadalomban, mint amilyen a szerb. Vesztek üzleti jellegüket, és bűnös arculatot kapnak. A szerb társadalomban az erkölcstelenségben a vállalkozók messze a politikusok előtt járnak. Még a kevéske jó szándékot is kijátsszák, félresöprik. A szerb nemzetieskedő megvesztegetettséggel mélyen azonosultak a munkáltatók, vállalkozók, közvállalatok és kis- és középvállalatok tulajdonosai és vezetői, a hadsereg, a rendőrség, az állami közigazgatás, a helyi önkormányzat személyzeti állománya és tisztviselői. A politikus, a parlamenti képviselő csak azonosul velük; képviseli őket. Utánuk következik a szerb „kisember”, akit egy beteg ideológia mételye mérgez és lelke mélyéig megrontott. Az ő felelőssége sem, azonban, nem kicsi. Rosszallóan néz minden engedményre a kisebbségekkel szemben. A bűnöst a szerb engedeékenységben keresi és találja meg.

A kisember felelőssége látszólag mindenkinél kisebb. Csakhogy ő a „nép”. Rajta nyugszik az egész rendszer. Mindig az ő akaratára hivatkozik mindenki. Még a hangulata ingadozását is méltányolja a felsőbbrendű erkölcstelenség arculatát meghatározó elit. Mutassanak nekem csak egyet is a szerb politikai gazdasági és katonai-rendőri összefonódó egységes elitből, aki a belgrádi-újvidéki médiumban, közvéleményformáló fórumain,

képviselő-testületben, tudományos értekezleteken erélyesen tiltakozott, egyértelműen megkérdőjelezhetetlen bátorsággal, erkölcsi tisztasággal és felebaráti szeretettel kiállt a kisebbségek mellett, erélyesen elítélt „egyes” szerb túlkapásokat, mint bűnösöket, erkölcstelenekeket. Ezek a széplelkek még egyes szerb túlkapásokról sem akarnak hangosan szólni. Nem szabad „kikiabálni”. Agyukban ilyen nem létezik. Ők csak hazafias cselekedetről tudnak. Betegnek, „gyenge szerbnek”, szerbgyengének tartják még azt is, aki netalán „elszórt” jelenséggel, egy-egy bűnös személyt érintő eseményről beszél. Becsületkódexük üres, indifferens, szándékosan zűrzavart keltő, képmutató, nyíltan hazudozó, ármánykodó, a pletyka pocsolyájában tocsogó (így lehet legjobban értéktelenné tenni a vádat és felelősséget).

Még csak nem is ragaszkodnak többé a szólamhalmazhoz, mint eddig („sehol a világon a kisebbségeknek nincs több joguk és jobb sorsuk, mint Szerbiában”). Biztosak a dolgukban: „a világ el van más dolgokkal foglalva”. Idáig nyugodtan dicsérték önmagukat, de már olyan „nyert az ügy”, hogy nincs többé szükség még a kisebbségek morális támogatására sem. Nyugodtan gyakorolhatják hatalmukat a kisebbségek felett. A nemzeti érdekeiket többé nem kell szentesíteni, erkölcsi elvekbe bujtatni, szólamokba bujtatni, közhelyeket hangoztatni. Ők a kor szintjén mindent megtettek a kisebbségek jó helyzetéért Szerbiában. Ha kell, szorgalmasan ismételtetik a régi szólamokat is, de ha ezek megkopnak, újakat is gyártanak.

Mivel idáig sikerült minden ígéretet kompromitálni, és lejáratni, a kisebbségeknél állandósult a félelem, a bizonytalanság és aggodalom. A jól tarkogatott szerb nemzeti programnak azonban ez is a célja.

Ha majd nem „sikerül” minden vonatkozásban érvényt szerezni a kisebbségi törvénynek, amit mindenki előre tud, biztos hivatkozási alapul és érvül szolgál a világgazdasági válság, a „globalizmus trendjei”, a nemzetközi összeesküvés Szerbia ellen. Az igazság azonban az, hogy a szerbek politikai akarata hiányának semmi köze a válságra való hivatkozáshoz, és a válság következményeihez. Az egyenjogúsághoz többségi akarat kell és semmi más. A szerb nép politikai akarata untig elégnek bizonyulna. (Az viszont igaz, hogy igazságosabban osztanánk meg közösen a nyomort, a szegénység-

get; kevesebb és kisebb lenne a politikai elégedetlenség és elkeseredettség.) A nemzeti egyenjogúságban sohasem szabad válságra hivatkozni. Egyszerű ez az igazság. A nemzeti egyenjogúság elve örökérvényű, nem erőtlenedhet el. Az elnyomás szervezett és szervezetlen, intézményesített és spontán formái és jelenségei azok, amelyek a válságot előidézik, és a fejlődésre bénítók.

Őszintén aggódunk. Erre tanít, okít bennünket az eddigi szerb körmönfont magatartás. A nemzeti tanácsokról szóló törvény ne váljon a szélhámos szerbek kuncogtató ünnepévé, rendezvényévé. A magyarokból, akik ott szerepet vállalnak, ne csináljanak léha és buja semmirekellőket és haszonlesőket. A Magyar Nemzeti Tanács ne legyen színpompás, ragyogó, káprázatos színpadi kulissza; szerbeket szórakoztató és mulattató színhely. Mert könnyen azzá lehet. Az alkotmánybíróság volt elnöke is kénytelen volt megállapítani, hogy Szerbiában a maffiózóknak nagyon erős állama van. A szerb társadalom valamennyi szintjén agyafúrt szélhámosok mesterkednek. A szerb egoizmus

szövevénye hálózta be, szövi át az egész szerb társadalmat. Félő, hogy ez a szerb társadalom ilyen, amilyen idáig, még sokáig nem lesz képes kitermelni magából kisebbségbarát, erkölcsös magatartású, és érzékű, szervezett elitet. Kevés az ilyen ember Szerbiában, hogy szervezett, tiltakozó elitet képezzen.

Félő, hogy Szerbiában még sokáig értékmérő lesz a közéletben a szerb önzés. A lelkiismeret még sokáig néma marad a horgosi gyilkosság kapcsán. Agyafúrt és sötét alakok bújnak meg még sokáig a szerb igazságszolgáltatásban. Sokakat látszólag elmozdítottak a bírói székéből, de ott maradtak a hatalomban. A szerb társadalom segítségével újratermeli az ilyen „igazságszolgáltatókat” a maga mércéi szerint. E mércék központi vezérelve szerint bűnnek számít éppen az, ami nem támogatja a szerb nemzetállami törekvéseket. Isten őrizzen meg bennünket attól, hogy játékszerükké váljunk, s akaratunk ellenére szolgáljuk mércéiket a Magyar Nemzeti Tanácsban és másutt.

Koncert